

Апстракт: У раду се разматрају жанровске особености научно-популарних, информативних и научно-техничких текстова; дефинишу се њихове структурне и језичко-стилске доминанте и предлажу модалитети њихове наставне интерпретације.

УВОД

Завидне резултате у теорији текста дала је текстуална лингвистика. Претходна нормативна усмерења на рашчлањавање и анализу текстуалних јединица и организацију самога исказа, нису дала неке спектакуларне резултате у теоријском одређењу текста. Схватање текста као комуникацијске и информативне језичке јединице, његово довођење у везу са реченицом и тумачење на вишем нивоу од нивоа реченице – а то су натфразни исказ и сâм текст као структура највишег семантичко-синтаксичког нивоа – омогућило је прецизнију поделу текстова на врсте. Текст се може дефинисати сопственом аутономношћу и релативном затвореношћу, довести у везу са дискурсом као скупом исказа, тумачити као апстрактан појам, чија је динамичка реализација дискурс (Кристал 1985: 256), али све то не доводи у сумњу закључак да је жанровско проучавање текстова условљено њиховим структурним елементима.

Постојање родова и врста у родовима може да буде дедуктивно постулирано – изведено са нивоа теорије текста, или, према Тодорову, дискурса (Тодоров 1978: 9). Тако издвојена текстуална обележја типолошки су одређена. Може, дакако, да буде примењен и индуктивни приступ, где се посматрање текстуалних језичко-стилских црта врши у одговарајућем раздобљу, на нивоу стилске формације. На тај начин изводи се појам рода. И у једном и у другом случају, долази, међутим, до преклапања издвојених инваријантних текстовних обележја па се морају релативизовати судови о савршености било какве класификације.

Да би се избегло мешање жанрова и типова, и у настави треба поћи од жанровске типологије тумачених текстова. Посебно је то изазовно у жанровском типолошком одређењу научно-популарних и информативних текстова, као подврсте научних текстова. Постоје, дакако, доминантна унутартекстуална стилско-језичка својства која их у оквиру епског рода издвајају у посебну врсту.

Доминантне вербалне, значењске и синтаксичке компоненте текста, укључујући и његова стилска обележја, воде ка издвајању, дефинисању, опису и жанровској типологији научно-популарних, информативних и научно-техничких текстова. При утврђивању њихових стилских обележја, у наставном тумачењу мора се узимати у обзир природа исказа научно-популарних, информативних и научно-техничких текстова, али и сам процес исказивања у рецептивном ланцу: говорник – прималац – референт.

Ако се једно песничко дело може тумачити као језичка порука "чију доминанту представља естетска функција" (Јакобсон 1978: 123), треба да се одговори шта чини функционалну језичко-стилску доминанту једног научно-популарног, информативног и научно-техничког текста, како би се поспешила његова методичка интерпретација. Издвајање, дефинисање и жанровско одређење научно-популарних, информативних и научно-техничких текстова, методички мора да буде усмерено на анализу њихових структурних, жанровских, језичких и садржинских особености. У првом случају разматра се њихов обим, композиција и структура; у другом жанр, функционално-стилске чињенице и карактер језичког материјала; напokon, у трећем – тема, сиже и идеја.

ТЕОРИЈСКО ОДРЕЂЕЊЕ

Текст као производ говорног процеса може бити разматран са становишта неке опште закономерности, као функционална стилска инваријанта. Већина текстова на нивоу организације стреми поштовању норме за дати функционални стил. Текст је потенцијална актуализација, може му се приступити не само као граничној јединици говорног акта већ и као компоненти натфразног јединства. Може се посматрати као структурно јединство међусобно повезаних реченица способних

да образују јединице вишега реда – натфразно јединство , тематске исечке текста, параграфе, главе, одељке.

----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE PREUZETI NA SAJTU. -----

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com